



O manantial da vida, 1973. Laxeiro

# LEMBRANDO AS CÁNTIGAS DO NADAL

PEPE POL

Por sempre recordarei aquelas panxoliñas da miña nenez, fermosísimas cántigas. Saíamos polas rúas, entón camiños ou carreiros de lama, deixando a nosa pegada no percorrido, como querendo, sen sequera sabelo, ser outras estrelas fugaces daquela inocente infancia que pasou tan presto é rápida como unha festa do Nadal. Cantabamos, berrabamos sen medo aos fríos do inverno, todos estabamos arroupados nese grupo de rapariños amigos, confidentes de segredos, compañeiros inseparábeis de sanas trasnadas. Chamabamos nas portas e repitindo o retrouso que xa estaba ano tras ano no noso repertorio, pero non por iso aburridos, esperabamos que abrisen a porta de madeira desa humilde casa ou o seu postigo e aparecese no umbral a persoa que ofrecía, en agradecemento a nosa cántiga, ese gastronómico aguinaldo, chourizos, castañas ou calquera produto da terra. Dicían algunhas: "por favor, señor Reinaldo, deanos o aguinaldo / anque sexa pouco / un chourizo enteiro e metade doutro".

As cantigas do Nadal non foron creadas por nós, esas letrifias viñan transmitidas de xeración en xeración, nós poñíamos a voz e o sentimento desbordante. Podería dicirse que son unha deformación daquelas "cantigas de vilao", esas que darían lugar a eses vilancicos primeiros, cantigas rurais. Que leducia ir cantando e tocando instrumentos músicas rudimentarios e rústicos e sempre saíndo algunha persoa daquelas casiñas, un corazón aberto para darnos aquel agasallo. O día seguinte, no Nadal, tocaba festa, a rapazada congregábase con todas as viandas que degustaban animadamente. Había aldeas onde eses pasarrúas se facían o mesmo día do Nadal pero a finalidade era a mesma, ninguén daba prata ou moedas. No día de reis cantábanse outras parecidas e recibiamos chocolate para facer, xunto coas galletas, unha boa chocolatada. Cando alguén non daba nada repetíam na porta: "Dámosche os Reis / guechos de cabra / dámosche os Reis / e non nos das nada!".

Agora, que triste está o berce das cantigas, ese niño da aldea quedou sen raparigos e coma se fose rara avis soamente fican un par de exemplares e non saen para esta labourea tan entrañábel, cantar panxoliñas, pois tendo todo fáltanos a nenez que traía ese espírito do Nadal, esa infancia parece que se evaporou polos acendidos raios dunha despoboación do rural. Acabáronse eses cánticos, esa leducia. Nas portas xa ninguén peta coa voz fermosa da infancia, si alguén felicita é unha postalina que chega polo aire do correo ou esa palabra que entra nas nosas casas trala alarma do teléfono, pero todo queda intramuros. Agora, eu sigo, cando estamos reunidos xunto a mesa familiar, lembrando aquel coro de nenos; penso que entre todos tiñamos que recuperar na contorna campesina ese marco.

Esperemos sacar do caixón do esquecemento esas letras, eses sentimentos que non poden irse co vento do inverno, xa que son a nosa historia, parte das nosas raíces, unha fonte que cada Nadal hai que

facen brotar nas gorxas que defenden os valores da tradición, esa é a mellor confitura, o sabroso doce que queremos regalar para a cestiña destas aldeas, pois nin o mellor turrón nin mazapáns pode substituír esas cantigas.

Agora as nosas vidas están un pouquiño baleiras, aínda que lonxe, na cidade resoan os ecos dun coro que canta panxoliñas, pero son como campás nun réquiem. Paréceme un pranto, un choro. Que pena que o consumismo farte as panzas e apague a chama da doce voz! Poida que nalgunha destas festas volva rexurdir, que os pastores saian da chouza para mirar a Estrela e cantar ledos. Collamos o noso peto cheo de sentimentos e marchemos cara o camiño de Begonte, para alí reflexionar nese Portal, da necesidade de cantar.

Fagamos como ese merlo que, tendo o seu niño de barro pendurando das espiñas da silveira, non cesa de cantar dando grazas a Deus porque a súa casiña está viva, e por poder recibir e despedir cada día. ♦



# A desaparición da aldea e o belén galego

PEPE POL

Non hai tantos anos, había polos campos galegos eses portais que chamaban aldeas, eran un espello vivo daquel Belén palestino, pero nun contorno xeográfica e economicamente máis favorecido, aínda que como sempre pasa na vida rural, era a existencia dura, un auténtico pesebre naquelas casas de pedra, pero pechados neses muros había un gran tesouro, unha familia exemplar rodeada de pastorciños, esas crianzas, que eran como anxos vivos que coidaban de vacas, ovelas... da veceira enteira mentras ían regando os eidos de sentimentos coas súas alegres panxoliñas, coas súas risas cheas de alborozo que facían que o Belén estivera moi vivo para que soamente

no medio rural parecía ter sentido o Nadal. Eses pastorciños nada pedían, nin solicitaban xoguetes dos Reises, facían eles os obxectos de xogo, pero iso si, cada 5 de xaneiro deixaban os seus zapatos agardando que para o ano tivesen o po dos mesmos camiños, pero un día, unha véspera da Epifanía, Herodes, non podendo

matar os pastorciños inocentes, rouboulles os zapatos vellos e deixounos para sempre descalzos, pois aqueles nenos, por culpa do malo serían convertidos en homes espaxados como areia no deserto, cos pés sangrantes e o corazón roto e chorando a bágoa viva porque o maldito Herodes escachou, como aquel lobo, dos contos a humilde palloza que quedou ruín e sen tellado. Recordo aquela noite, tan boa, en que todos, sagrados pais e pastorciños, quantándose co afecto paterno e materno, coa vista cravada na chama que desprenden os le-

ños que arden na lareira, porque alí parecen ver a estrela que buscan; toda a estancia estaba moi quente aínda que fóra houbese moito frío, pero cando a familia vive o Nadal non existe xélida tristeza e si paz e amor, ás dun mesmo anxos. O lume familiar, o espírito do Nadal, vivo, aceso en cada instante. Non traerán os Reises ouro nin mirra pero si o incenso amoroso e familiar. Pero non sei como, ese Belén xa non existe, o xigante Herodes rompeu as casañas, asustou os pastorciños. Cantas realidades soterradas baixo as púas lacerantes dos montesíos silveiros, tanta fe, confianza e esperanza levada, apresada nos brazos monstruosos do éxodo. Esborrallaron o rural Belén para, cos pobres

**Esborrallaron o Belén rural, tan semellante daquela Palestina de hai milenios, para facer unha ilusionista réplica. Por non quedar, nin vacas quedan.**

despoxos, querer intentar facer unha ilusionista réplica, moi distinta e moi diferente, daquela que era tan parecida e semellante a aquel Portal de hai milenios. Por non quedar, nin vacas quedan; pois volvéronse "tolas" e os mansos bois son salva-

xes touros que escapan do presunto redil que engaiole a súa liberdade. Pranto nos ollos, nubes negras no horizonte e a neve da branca pureza derretida polo lume abrasador da deshumanización que converte en deserto un paraíso de vida, que asusta os benxamíns e rouba o salvador lume familiar deixando os

fogares convertidos en gaiolas de cimento onde están pechadas esas figuríñas de terracata que son colocadas, ou mellor dito, paradas, como chantadas por esas rúas que están en cada decembro engalanadas con múltiples luces que non son máis ca reclamos que adulteran o verdadeiro sentido do Nadal. Cando pasan as festas recollen eses adornos e queda outra vez, como

esquecido da man de Deus, ese Belén de figuríñas que son monicreques da man do destino, que camiñan, como silenciosas sombras, con rapidez e silencio, buscando onde haberá un verdadeiro portal, pois este da cidade é un escape que soamente presenta hipocrísia, gardando na trastenda a maldade, esa daga de duplo fío que cercena

o espiritual do verdadeiro Nadal.

Onde quedou aquel regato prateado? Onde aquela estrela? Que foi daquelas Mariás que levaban na súa cabeza un ceo límpido e despejado de procelosos pensamentos, nos seus ombreiros o peso dun fogar campesiño? Que foi deses Xosés sempre coa súa poliña en flor da primavera e as súas mans empuñando a fouce que desbrozaba o camiño? Quedaron metidos naquela caixa de agasallo que chamamos agro, están esperando que chegue esa Natividade en que algún nenito retire coas súas delicadas mans a gasa da brétema do pasado que parece papel que envolve e retire a luctuosa fita que ata esa caixaña; logo, levantando a tapa atopará o Belén de onte, ese da verdade que nunca cambia porque contén as figuras sinxelas de sempre aínda que, por desgraza, hoxe haxa nenas que canten estrañas cancionciñas, nas mesmas portas do Nadal, que din: "*antes muerta que sencilla*", parece que de pastora nin falar, que frialdade e tristeza; renunciar a ser a esperanza da humanidade e quedar como moscas golosas atrapadas na abraiante encandiladora luz de neón.

Escoitemos as campás de Belén, ese canto do galo e o ladrado do can que avisan que pasa o tempo e que chega o verdadeiro home que abrirá as portas do medio rural que, algúns queren manter pechadas para vivir esas opulentas festas; tendo esas personaxes que fixeron posíbel isto esquecidos por completo. ♦